УДК 336.15:353

І. В. Комарова

ФІСКАЛЬНА АВТОНОМІЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Анотація. *Виявлено тенденції, які склались у формуванні доходів місцевих бюджетів України: рівень забезпеченості місцевих бюджетів власними доходами, залежність від трансфертів з державного бюджету, коефіцієнт фіскальної автономії. Надано порівняльну характеристику моделей організації міжбюджетних відносин. Проведено порівняння фіскальної автономії органів місцевого самоврядування України з іншими країнами. Виявлено диспропорції показників фіскальної автономії регіонів України. Окреслено пріоритетні напрями оптимізації міжбюджетних відносин.*

Ключові слова: *міжбюджетні відносини, державний бюджет, місцеві бюджети, міжбюджетні трансферти, коефіцієнт фіскальної автономії.*

Summary. *An author educed tendencies that was folded in forming of revenue of local budgets of Ukraine: local budgets revenues before transfers from the state budget, rate of dependency local budgets on transfers from the state budget, coefficient of fiscal autonomy. An author conducted comparative description of models of organization of inter-*

© І. В. Комарова, 2016

Бібліографія ДСТУ:

Комарова І. В. Фіскальна автономія регіонів України / І. В. Комарова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. — 2016. — № 1 (33). — С. 109–115.

References (APA):

Komarova, I. (2016). Fiskal'na avtonomiia rehioniv Ukrainy [Fiscal autonomy of regions of Ukraine]. *Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, *1 (33),* 109–115 (in Ukr.).

governmental fiscal relations. An author compared the fiscal autonomy of organs of local self-government of Ukraine to other countries. An author educed disproportions of indexes of fiscal autonomy of regions of Ukraine. Priority directions of optimization of intergovernmental fiscal relations are outlined.

Key words: *intergovernmental fiscal relations, the state budget, the local budgets, intergovernmental transfers, rate coefficient of fiscal autonomy.*

Постановка проблеми. Для сучасного етапу розвитку економіки України однією із найбільш важливих проблем є забезпечення сталого регіонального розвитку. Не останню роль в досягненні цієї мети відіграє підвищення фіскальної автономії регіону. Це одна з найважливіших його характеристик, що виражає економічні відносини між регіоном та державою, які відображають рівень його фінансової самодостатності та ефективності прийняття економічних рішень. Економічний розвиток областей України є дуже нерівномірним. Як наслідок — існує значна диференціація у їх фіскальній самодостатності, що спричиняє необхідність вирівнювання горизонтальних і вертикальних фіскальних дисбалансів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні українські науковці Є. О. Балацький, Ю. М. Барський, С. В. Зенченко, Т. І. Єфименко, Т. В. Калінеску та Г. С. Ліхоносова, В. В. Нікітін, С. В. Осадчук, С. В. Савчук, С. Слухай, В. М. Федосов, О. В. Шевчук у своїх працях досліджують проблеми бюджетної самодостатності регіонів України, міжбюджетного вирівнювання, міжбюджетних взаємовідносин та її відповідність існуючим світовим тенденціям. О. Я. Колісник та О. А. Музика-Стефанчук досліджують фіскальний федералізм в контексті досягнення фінансової безпеки України. Разом із тим існування значних диспропорцій у фіскальній спроможності регіонів України, зростання значення міжбюджетних трансфертів у бюджетному вирівнюванні регіонального розвитку, низький рівень перерозподілу ВВП через місцеві бюджети негативно впливають на загальну фінансову безпеку держави й спричиняють необхідність проведення подальших досліджень з метою виявлення особливостей, що склались в Україні, та пошуку можливостей оптимізації у забезпеченні фіскальної незалежності її регіонів.

Метою дослідження є з'ясування сучасного стану фіскальної автономії регіонів України у контексті оптимізації міжбюджетних відносин.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на проголошення курсу децентралізації, в Україні останніми роками намітилася стійка тенденція до зростання залежності місцевих бюджетів від міжбюджетних трансфертів (рис. 1).

При цьому спостерігається зменшення частки доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету країни (з 15,7 % у 1997 р. до 14,8 % у 2014 р.; найнижчий показник — 11,0 % у 2000 р.). Натомість дослідники доводять необхідність збільшення частки доходів місцевих бюджетів в обсязі ВВП та зведеного бюджету України [1, с. 95], підвищення рівня самодостатності муніципалітетів [14].

Існує значна диференціація між регіонами України у необхідності забезпечення формування потрібного обсягу доходів місцевих бюджетів за рахунок міжбюджетних трансфертів, оскільки наявним є значний горизонтальний фіскальний дисбаланс. У цілому по країні трансферти з

Рис. 1. Динаміка показників доходів місцевих бюджетів України (авторська розробка за [3; 5–8; 13])

Державного бюджету мають більшу частку відповідно до податкових надходжень до місцевих бюджетів [10, с. 205], місцеві бюджети на 45,8 %[1] формуються за рахунок міжбюджетних трансфертів. При цьому 18 регіонів не можуть забезпечити навіть половини необхідної суми доходів місцевих бюджетів[2]: Закарпатська (23,9), Волинська (26,1), Тернопільська (26,3), Чернівецька (27,8), Івано-Франківська (28,4), Рівненська (29,3), Херсонська (33,0), Хмельницька (33,4), Житомирська (34,2), Чернігівська (36,6), Вінницька (36,7), Львівська (38,0), Кіровоградська (38,2), Черкаська (40,3), Миколаївська (41,0), Сумська (41,6), Одеська (45,7), Луганська (47,8). 6 регіонів спроможні забезпечити власні бюджетні потреби на 50–65 %: Харківська (50,6), Київська (51,2), Запорізька (53,1), Полтавська (53,4), Донецька (54,6), Дніпропетровська (61,8). Місто Київ залежить від міжбюджетних трансфертів на 34 %. Зазначені особливості спричиняють необхідність здійснення вирівнювання існуючих фіскальних горизонтальних дисбалансів.

У світовій практиці регулювання міжбюджетних відносин ґрунтується на двох моделях (табл. 1): конкурентній (в інших джерелах — фіскального, або бюджетного федералізму) та кооперативній (бюджетного унітаризму).

Таблиця 1

Основні характеристики моделей організації міжбюджетних відносин (*авторська розробка за [2; 9; 11]***)**

Конкурентна	Кооперативна
— сприяє стимулюванню економічного зростання регіонів; — забезпечує збалансованість бюджетної системи і максимальну горизонтальну справедливість; — вертикальне вирівнювання для усунення міжрегіональних диспропорцій здійснюється на основі системи фінансування федеральних (регіональних) цільових програм; — значна автономія бюджетів різних рівнів; — чітке розмежування фіскальних та видаткових повноважень місцевих бюджетів; — закріплення за кожним рівнем управління достатніх ресурсів для фінансування своїх повноважень; — у визначенні моделі міжбюджетних відносин значну роль відіграє регіональна та місцева влада через механізм консультацій і переговорів.	— спрямована на активну політику горизонтального вирівнювання та досягнення територіальної справедливості; — основні принципи організації міжбюджетних відносин визначаються центральною владою; — центральна влада здійснює активну політику забезпечення єдиних стандартів громадських послуг на всій території країни, вирівнює фіскальні дисбаланси; — регіональній та місцевій владі відводиться пасивна роль у міжбюджетних відносинах; — застосовуються або *формульні механізми* розподілу міжбюджетних трансфертів, які базуються на фінансових потребах місцевого самоврядування, розрахованих на основі кількості населення та обсягах необхідних соціальних послуг, або *система надання грантів регіонам* (Великобританія, Італія).

Незважаючи на те, що кооперативна модель є набагато поширенішою у світі, основним її недоліком вважається втрата «багатими» регіонами стимулів до зміцнення податкової бази та досягнення податкової самодостатності. У результаті виникає необхідність обґрунтування оптимального співвідношення між рівнем централізації та фінансовою автономією регіонів.

За методами міжбюджетного вирівнювання Україна належить до країн з кооперативною моделлю регулювання міжбюджетних відносин, однак рівень фіскальної автономії її регіонів є вищім, ніж середньосвітовий (рис. 2).

Це дозволяє припустити, що основною проблемою для нашої країни є не підвищення загального рівня фіскальної автономії, а досягнення оптимального вирівнювання горизонтальних дисбалансів. Для цього можливим є застосування в Україні конкурентної моделі міжбюджетних відносин, або фіскального федералізму.

Термін «фіскальний федералізм» відносно новий у вітчизняній науковій літературі. Дослідження цієї фінансової категорії охоплює незначний період та бере свій початок з отриманням Україною незалежності й переходом від планової до ринкової системи господарювання. На сьогоднішній день не існує єдиної думки до визначення цієї категорії, тому за доцільне вважаємо навести приклади трактувань з позицій авторів різних джерел.

За сучасним економічним словником, термін «фіскальний федералізм» трактується як принцип розподілу повноважень між федеральними й регіональними органами влади у фінансовій сфері, заснований на верховенстві федерації [15].

Значного розвитку дослідження цієї фінансової категорії отримало серед іноземних науковців-фінансистів, які комплексно досліджують вказаний термін протягом останніх 50 років. На думку У. Оутса [18], фіскальний федералізм ґрунтується на розумінні того, які функції й інструменти найкращим чином мають використовуватися на центральному, а які — на місцевому рівні публічного

[1] 2012–2014 роки, середні дані, розрахунки за [5; 6: 8].

[2] У дужках вказано рівень власних доходів місцевих бюджетів, % до загальної суми доходів.

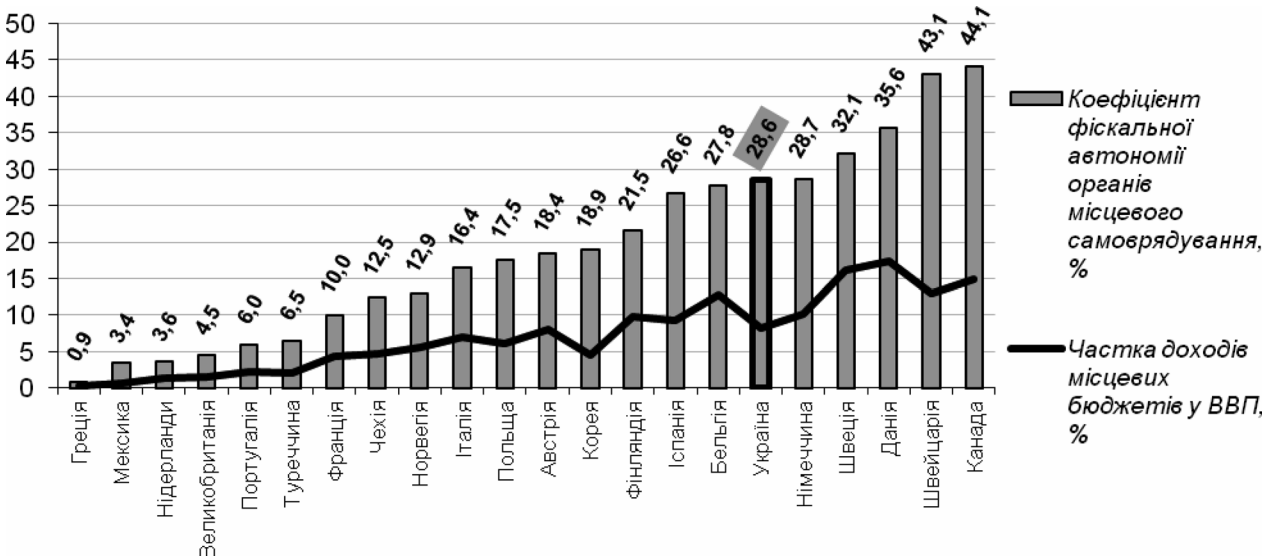

Рис. 2. Фіскальна автономія[1] органів місцевого самоврядування[2] (авторська розробка за [3; 5–8; 13])

управління. У той же час П. Расел [4] надає таке визначення терміна: фіскальний федералізм — це «трансферт багатства шляхом зрівняльних платежів від «імущих» до «неімущих» провінцій із метою передання доходів, достатніх для забезпечення порівняно прийнятних рівнів суспільних послуг за більш-менш допустимих рівнів оподаткування. Д. Хайман під фіскальним федералізмом має на увазі «поділ функцій оподаткування та здійснення видатків між рівнями держави» [17].

Більшість вітчизняних науковці схиляються до того, що фіскальний федералізм є проявом бюджетних відносин не лише у федеративних державах, а у будь-якій унітарній країні, де існує розмежування між рівнями бюджетних відносин. Наприклад, С. В. Савчук визначає фіскальний федералізм як фінансову категорію, що характеризує багаторівневість бюджетної системи будь-якої держави, за якої кожний із рівнів державної влади має у своєму розпорядженні власний бюджет і діє в межах закріплених за ним бюджетних повноважень [16].

В. М. Федосов вважає, що фіскальний федералізм — це законодавчо зафіксований розподіл функціональних повноважень та відповідальності структур різних рівнів влади з паритетним розмежуванням на цій основі доходів і видатків між ними на засадах державної соціально-економічної і політичної доцільності, соціальної етики, міжрегіональної і суспільної солідарності [4]. О. А. Музика-Стефанчук трактує термін «фіскальний федералізм» як розподіл фінансових повноважень між центром, суб'єктами та окремими територіями держави, заснований на верховенстві федерації; система фінансових відносин щодо розподілу податків і видатків, які визначаються на основі розмежування повноважень між федеральним центром і регіонами, регіонами і місцевими територіями [11].

Фіскальний федералізм та відносна незалежність бюджетів окремих територій відіграють важливу роль у забезпеченні фінансової безпеки держави в контексті глобалізаційних фінансових перетворень. Одним із основних показників фінансової безпеки держави в секторі бюджетного устрою є централізація ВВП у системі місцевих бюджетів (рис. 3).

За 1997–2014 рр. спостерігається значне скорочення частки доходів місцевих бюджетів у загальному обсязі ВВП. Динаміка свідчить про зниження самостійності місцевих бюджетів регіонів, про що сигналізує й зменшення коефіцієнту фіскальної автономії. Якщо у 1997 р. власні доходи місцевих бюджетів становили 13 % ВВП, то вже у 2014 р. цей показник скоротився на 6,54 відсоткових пункти — до 6,46 %. Низький рівень акумуляції державних фінансових ресурсів у місцевих бюджетах напряму загрожує фінансовій безпеці держави, оскільки відсутність можливості диференціювати фонди грошових ресурсів призводить до їх акумуляції в державному бюджеті. Тому за настання фінансового колапсу чи значних фінансових перетворень руйнації зазнають не окремі ланки бюджетної системи, а централізований бюджет загалом, що є основною безпосередньою загрозою для фінансової безпеки країни.

Не сприяє стабілізації показників бюджетної складової фінансової безпеки країни і наявність значних диспропорцій показників фіскальної автономії регіонів України (табл. 2).

[1] Коефіцієнт фіскальної автономії визначається як частка власних доходів місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету [7, С. 765].

[2] За даними 2002 року, Україна — середні дані 1997–2014 рр.

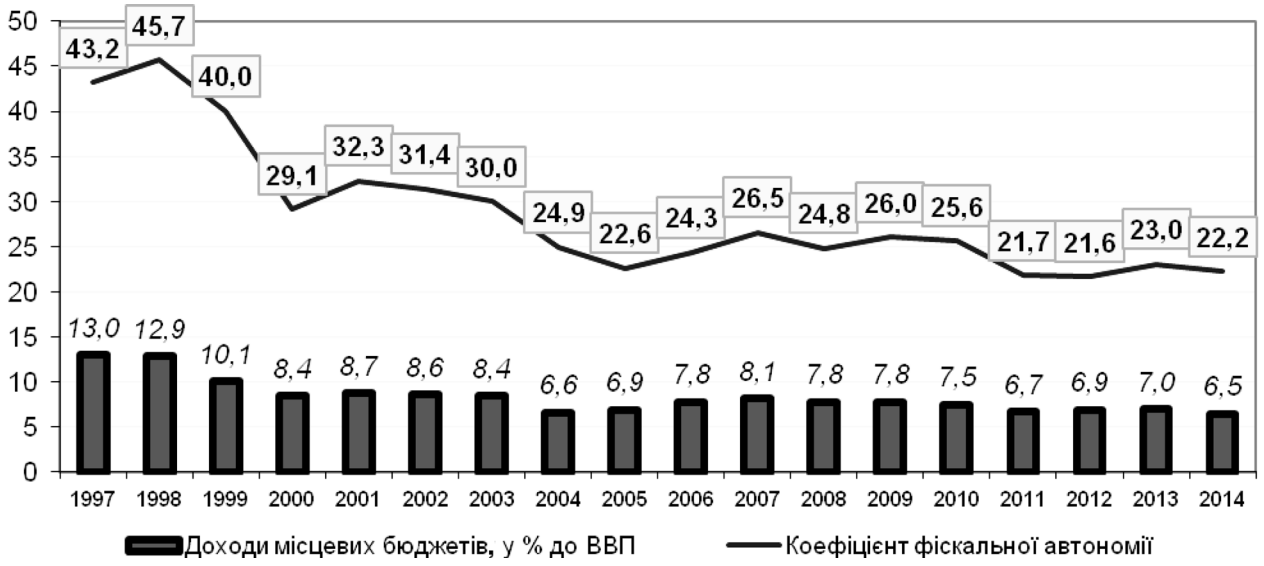

Рис. 3. Динаміка фіскальної автономії регіонів України (авторська розробка за [3; 5–8])

Таблиця 2

Диспропорції показників фіскальної автономії регіонів України[1] (авторська розробка за [5–8; 13])

Показник	Середнє по Україні	Min значення	Max значення	Розрив між max та min (р. — разів, в. п. — відс. пунктів)
Валовий регіональний продукт (ВРП) на одну особу, грн	33314	Чернівецька обл. 14937,2	м. Київ 105139,8	7,04 р.
Доходи місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) на одну особу, грн	2270,1	Закарпатська обл. 1170,9	м. Київ 4678,7	4 р.
у % до ВРП	6,81	м. Київ 4,45	Чернівецька обл. 9,08	4,46 в. п.
Міжбюджетні трансферти на одну особу, грн	2744,25	Дніпропетровська обл. 1936,6	Волинська обл. 4031,6	3,6 р.
у % до ВРП	8,24	м. Київ 2,31	Чернівецька обл. 23,62	21,31 в. п.
Доходи місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) на одну особу, грн	4960,3	Луганська обл. 3829,8	м. Київ 7102,7	1,9 р.
у % до ВРП	14,89	Дніпропетровська обл. 11,04	Чернівецька обл. 32,70	25,94 в. п.

Існування зазначених диспропорцій призводить до значної диференціації у бюджетному забезпеченні потреб регіонів. Навіть після отримання міжбюджетних трансфертів доходи місцевих бюджетів Луганської області у перерахунку на одного жителя є у 1,9 раза меншими, ніж у м. Києві. Однак без міжбюджетних трансфертів різниця є набагато більшою: у перерахунку на одного мешканця доходи бюджетів Закарпатської області у 4 рази менші, ніж доходи бюджету м. Києва. Валовий регіональний продукт на одну особу при цьому різниться значно більше — у 7,04 раза, що говорить про недостатнє використання податкового потенціалу у регіонах.

Варто зазначити, що після отримання трансфертів з державного бюджету доходи місцевих бюджетів Чернівецької області становлять майже чверть валового регіонального продукту області (у перерахунку на одного жителя), а доходи місцевих бюджетів м. Києва — менше 2,5 %. Різниця між показниками цих двох регіонів становить 21,31 відсоткових пункти. Однак до отримання трансфертів такої значної різниці не спостерігається: розрив між відношенням власних доходів до ва-

[1] Табл. 2, табл. 3: 2012–2014 роки, середні дані. З рейтингу виключені АР Крим та м. Севастополь.

лового регіонального продукту м. Києва та Чернівецької області становить лише 4,46 відсоткових пункти. Це говорить до існування перерозподілу фіскальних ресурсів на користь регіонів-аутсайдерів (табл. 3).

Розрахунки доводять, що до п'ятірки регіонів, які найменше потребують дотацій за рахунок коштів державного бюджету, потрапили два регіони-лідери за ВРП: Дніпропетровська та Донецька області. Однак до п'ятірки найбільш дотаційних регіонів потрапила не найгірша за показником ВРП на одну особу Івано-Франківська область (15 місце у рейтингу за ВРП). При цьому два з п'яти найгірших регіонів за показником ВРП на одну особу: Херсонська та Тернопільська області — потребували дещо менших дотацій з держбюджету, що ще раз доводить існування значних диспропорцій у використанні власного податкового потенціалу регіонами.

Таблиця 3

Рейтинг регіонів за обсягом міжбюджетних трансфертів на одну особу (авторська розробка за [5–8; 13])

Рейтинг	Регіон	Середній обсяг міжбюджетних трансфертів на одну особу, грн	Відношення до середнього по Україні, %	Темп приросту 2014 р. до 2012 р., %
1	Дніпропетровська	1936,7	70,57	1,42
2	Луганська	2000,2	72,89	–8,63
3	Донецька	2141,7	78,04	–14,48
4	Запорізька	2210,2	80,54	17,11
5	Харківська	2278,3	83,02	27,24
6	Чернівецька	3527,9	128,56	20,68
7	Івано-Франківська	3575,5	130,29	21,69
8	Закарпатська	3726,7	135,80	19,94
9	Рівненська	3753,8	136,79	26,56
10	Волинська	4031,6	146,91	22,77

Висновки. На сьогоднішній день в Україні спостерігається низький рівень фіскальної самостійності регіонів. Це відбувається внаслідок посилення централізації фінансових ресурсів з їх подальшим перерозподілом з метою вирівнювання вертикального фіскального дисбалансу.

Основною причиною високої залежності місцевих бюджетів від трансфертів з державного бюджету є неоднорідний фінансовий потенціал регіонів держави, тому виникає необхідність посилення ролі державного бюджету у вирівнюванні горизонтальних фіскальних дисбалансів.

У контексті оптимізації міжбюджетних відносин ефективними вважаємо такі заходи:

— розширення доходної бази місцевих бюджетів та перерозподіл закріплених податкових надходжень між бюджетами різних рівнів на користь місцевого самоврядування;

— скорочення обсягів передавання місцевим бюджетам нецільових коштів (базових дотацій), оскільки їх отримання знижує стимули підвищення податкоспроможності регіонів та раціонального використання доходів місцевих бюджетів;

— запровадження порядку надання субвенцій на виконання регіональних інвестиційних програм на основі їх конкурсного відбору. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності регіонів, розширенню міжрегіональних інвестиційних проектів, підвищенню показників ефективності витрачання бюджетних коштів;

— організація міжбюджетних відносин в Україні на основі запровадження конкурентної моделі (фіскального федералізму), що дозволить покращити показники бюджетної складової фінансової безпеки України.

Література

1. Акінфієва Л. П. Удосконалення розподілу фінансових ресурсів між регіонами / Л. П. Акінфієва, Л. С. Бєлозерова // Вісник соціально-економічних досліджень. — 2013. — Вип. 2 (49). Ч. 1 — С. 91–95.

2. Барський Ю. М. Теорія бюджетного стимулювання регіонального розвитку / Ю. М. Барський, Ю. М. Зінчук // Збірник наукових праць Кіровоградського національного технічного університету. — 2011. — Вип. 19. — С. 223–229.

3. Бюджет України – 2006 [статистичний збірник] / [Міністерство фінансів України]. — К. : Міністерство фінансів України, 2007. — 301 с.

4. Бюджетний менеджмент : підручник / [В. Федосов, В. Опарін, Л. Сафонова та ін.] ; за заг. ред. В. Федосова ; Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2004. — 864 с. : табл.

5. Виконання бюджетів: доходи [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. — Режим доступу : http://www. treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23596.

6. Виконання бюджетів: міжбюджетні відносини [Електронний ресурс] / Державна казначейська служба України. — Режим доступу : http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23602.

7. Звіти про виконання Державного та місцевих бюджетів України за 2002–2006 роки [Електронний ресурс] / Державне казначейство України, Міністерство фінансів України. — Режим доступу : http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk/doccatalog/list?currDir=45096.

8. Звіти про виконання Державного та місцевих бюджетів України за 2007–2014 роки [Електронний ресурс] / Державне казначейство України, Міністерство фінансів України. — Режим доступу: http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477.

9. Єфименко Т. І. Бюджетне вирівнювання в реалізації політики розвитку регіонів / Т. І. Єфименко // Управління дер-

жавним бюджетом України : підручник / колектив авторів [заг. редакція М. Я. Азарова]. — К. : Міністерство фінансів України, 2010. — 816 с. — С. 758–776.

10. Кузьминчук Н. В. Аналіз видів міжбюджетних трансфертів щодо вирішення регіональних проблем формування бюджетів / Н. В. Кузьминчук, О. Г. Зима // Проблеми економіки. — 2013. — № 4. — 198–205.

11. Музика-Стефанчук О. А. Міжбюджетні відносини та сучасний федералізм [Електронний ресурс] / О. А Музика-Стефанчук // Публічне право. — 2011. — № 1. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2011_1_43.

12. Населення та міграція [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. — Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnasel_u.htm.

13. Національні рахунки [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. — Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/nac_r.htm.

14. Непочатенко О. О. Використання міжбюджетних трансфертів з метою вирівнювання доходної бази місцевих бюджетів [Електронний ресурс] / О. О. Непочатенко, П. М. Боровик, О. М. Преде // Економіка. Управління. Інновації. — 2013. — Вип. 2 (10). — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_2_56.

15. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Райзберг Б. А. Лозовский Л. Ш., Стародубцева О. Б. — Москва : ИНФРА-М, 1999. — 479 с.

16. Савчук С. В. Бюджетний федералізм: досвід зарубіжних країн / С. В. Савчук // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». — 2007. — Спецвипуск 22. Частина I. — С. 150–154.

17. Слухай С. Міжбюджетні трансферти у постсоціалістичних країнах: від теорії до реалій : монографія / С. Слухай. — К. : АртЕк, 2002, — 288 с.

18. Oates W. E. On the evolution of fiscal federalism: theory and institutions / W. E. Oates // National Tax Journal. — Vol. 61. — June 2008. — P. 313–334.

References

1. Akinfiieva, L. & Bielozerova, L. (2013). Udoskonalennia rozpodilu finansovykh resursiv mizh rehionamy [Improving the distribution of financial resources between regions]. *Visnyk Sotsial'no-Ekonomichnykh Doslidzhen', 2-Ch.1,* 91–95 (in Ukr.).

2. Bars'kyj, Y., & Zinchuk, Y. (2011). Teoriia biudzhetnoho stymuliuvannia rehional'noho rozvytku [The theory of fiscal stimulus Regional Development]. *Zbirnyk Naukovykh Prats' Kirovohrads'koho Natsional'noho Tekhnichnoho Universytetu, 19,* 223–229 (in Ukr.).

3. Ministry of Finances of Ukraine (2007). *Budgets of Ukraine*. Kyiv: Ministry of Finances of Ukraine (in Ukr.).

4. Fedosov, V. Oparin, V., Safonova, A. et al. (2004). *Biudzhetnyj menedzhment* [Budget management]. Kyiv National Economic University, Kyiv, 864 p. (in Ukr.).

5. The State Treasury Service of Ukraine (2015). *Reporting on budget execution (revenue).* Retrieved from http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23596 (in Ukr.).

6. The State Treasury Service of Ukraine (2015). *Reporting on budget execution (inter-budget relations).* Retrieved from http://www.treasury.gov.ua/main/uk/publish/category/23602 (in Ukr.).

7. Ministry of Finances of Ukraine (2015). *Report on the Performance of the 2002–2006 Budgets of Ukraine.* Retrieved from http://budget.rada.gov.ua/kombjudjet/control/uk/doccatalog/list?currDir=45096 (in Ukr.).

8. The State Treasury Service of Ukraine (2015). *Reporting on budget execution of the 2007–2014.* Retrieved from http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=146477 (in Ukr.).

9. Yefymenko, T. (2010). Biudzhetne vyrivniuvannia v realizatsii polityky rozvytku rehioniv [The budgetary smoothing is in realization of politics of development of regions]. In M. Azarov (Ed.) *Upravlinnia derzhavnym biudzhetom Ukrainy* [Management of Ukraine the state budget], (1st ed., pp. 758–776). Kyiv: Ministry of Finance of Ukraine (in Ukr.).

10. Kuz'mynchuk, N. (2013). Analiz vydiv mizhbiudzhetnykh transfertiv schodo vyrishennia rehional'nykh problem formuvannia biudzhetiv [Analysis of types of inter-budget transfers with respect to solution of regional problems of budget formation]. *Problemy ekonomiky. 4.* 198–205 (in Ukr.).

11. Muzyka-Stefanchuk, O. (2011). Mizhbiudzhetni vidnosyny ta suchasnyj federalizm [Modern Interbudget Relations and Federalism]. *Publichne pravo, 1.* Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubpr/2011_1/muzyka-stefanchuk.pdf (in Ukr.).

12. The State Statistics Service of Ukraine (2015). Population and migration. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnasel_u.htm (in Ukr.).

13. The State Statistics Service of Ukraine (2015). National accounts. Retrieved from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/nac_r.htm (in Ukr.).

14. Nepochatenko, O., Borovyk, P., & Prede, O. (2013). Vykorystannia mizhbiudzhetnykh transfertiv z metoiu vyrivniuvannia dokhodnoi bazy mistsevykh biudzhetiv [The use of inter-budgetary transfers with the purpose of equating of income basis of local budgets]. *Ekonomika. Upravlinnia Innovatsii*, *2 (10)*. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2013_2_56 (in Ukr.)

15. Raizberg, B., Lozovskii, L., & Starodubtseva, E. (1999). *Sovremennyi ekonomicheskii slovar'* [Modern Ekonomicheskie dictionary] (2nd ed.). Moskva: YNFRA (in Russ.)

16. Savchuk, S. (2007). Biudzhetnyj federalizm: dosvid zarubizhnykh krain [Budgetary federalism: experience of foreign countries]. *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriia Ekonomika, 22 (Ch. I)*. 150–154 (in Ukr.).

17. Slukhaj, S. (2002). *Mizhbiudzhetni transferty u postsotsialistychnykh krainakh: vid teorii do realii* [Intergovernmental transfers in postsocialist countries: from theory to reality]. Kyiv: ArtEk (in Ukr.).

18. Oates W. E. (2008). On the evolution of fiscal federalism: theory and institutions. *National Tax Journal, 61.* 313–334.